

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 377/378.09:74/75(477)''18/193''

Марина Бойченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-0543-8832

Андрій Никифоров

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-0576-980X

Ольга Гулей

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-6501-5022

DOI 10.24139/2312-5993/2022.03/003-012

СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Мета статті – виокремити та схарактеризувати світоглядний аспект естетичного виховання особистості у вітчизняній педагогіці.

Конкретизовано світоглядні позиції педагогів-класиків та сучасних науковців щодо естетичного виховання дітей і молоді. Констатовано, що серед багатьох шляхів естетичного виховання мистецтво залишається однією з найбільш популярних і ефективних форм естетичного виховання. Продемонстровано, що серед найбільш суттєвих напрямків естетичного виховання сучасні вітчизняні вчені виділяють: оволодіння естетичними знаннями в процесі вивчення навчальних предметів, організацію факультативів, естетичне виховання у позакласній та позашкільній роботі, естетичне виховання під впливом сім'ї, спонукання школярів до естетичного самовиховання.

Ключові слова: *традиції естетичного виховання українського народу, духовно-практичне освоєння дійсності, загальнокультурний розвиток особистості.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства естетичне виховання є складовою частиною виховного процесу в теорії і практиці вітчизняної освіти представлене системою заходів, спрямованих на вироблення і вдосконалення у особистості здатності естетично сприймати і розуміти твори мистецтва, створювати прекрасне в житті й у мистецтві.

Аналіз актуальних досліджень. Нині педагогічна наука і практика накопичила значний досвід щодо вирішення проблеми естетичного виховання дітей та молоді. Зокрема у теоріях та в практиці видатних педагогів ХХ століття (В. Верховинця, А. Макаренка, С. Миропольського, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших) розкрито неординарні підходи до естетичного виховання.

Аналіз низки праць науковців, як-от: Л. Артемова, В. Бутенко, Н. Волошина, Л. Коваль, Л. Масол, С. Мельничук, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Семашко, Г. Шевченко засвідчив

започаткування нового напрямку в естетичній науці, присвяченого вивченню проблематики взаємодії мистецтв в естетичному, загальнокультурному та духовному розвитку особистості. Теоретики і практики естетичного виховання, педагоги: К. Гавриловець, М. Гончаренко, О. Гулига, Б. Ліхачов, В. Шацька, які присвятили чимало праць вивченню проблеми естетичного виховання дітей та молоді переконані, що серед багатьох шляхів естетичного виховання, найефективнішим є мистецтво. Цінність мистецтва, на думку дослідників у тому й полягає, що воно може зображувати ті сторони дійсності, побачити які людина не має змоги.

Мета статті. З огляду на актуальність проблеми метою статті є виокремлення та характеристика світоглядного аспекту естетичного виховання особистості в українській педагогіці.

Методи дослідження – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, бібліографічний, біографічний, історико-культурологічний, абстрагування.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на низку науково-педагогічних джерел маємо змогу стверджувати, що серед найбільш суттєвих напрямків естетичного виховання вчені виділяють: оволодіння естетичними знаннями в процесі вивчення навчальних предметів, організація факультативів, естетичне виховання у позакласній та позашкільній роботі, естетичне виховання під впливом сім'ї, спонукання школярів до естетичного самовиховання (Естетичне виховання шкільної молоді, 1981; Артемов, Чинаева, 1986; Гончаров, 1986; Грушевський, 2006; Андрущенко, 2011). Відтак, естетичне виховання школярів може здійснюватися через такі засоби, як твори мистецтва, природа, краса навколишнього світу та побуту. Принагідно зазначимо, що духовно-практичному освоєнню дійсності сприяли дитячі іграшки. Спочатку це були переважно копії предметів побуту і праці селян. Іграшки допомагали зрозуміти світ дорослих і наслідувати їх приклад, розвивали творчу уяву дітей, поліпшували розумово-аналітичні здібності. Водночас іграшки впливали на формування естетичних уподобань дітей, адже не випадково в народних уявленнях про красу і до нині збереглися такі порівняння: «гарна як лялька», «красива (або чепурненька) як іграшка» (Гулей, Гавриленко, 2019). Варто зазначити, що до групи дитячих іграшок відносимо писанки – пташині яйця, розписані за допомогою спеціального приладу (писачка), розтопленого воску та барвників. Маємо усі підстави стверджувати, що писанки були не лише предметом забави дітей, а й виконували функції художньо-естетичного і морально-

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 3 (117)
естетичного виховання. До слова, у Карпатах існувало повір'я: поки люди розписують писанки, вони житимуть у мирі й злагоді. Як стверджує О. Воропай, у згаданому регіоні дитячі конфлікти часто вирішували шляхом обміну писанками (Воропай, 1958). Цікавим є ставлення дослідниці А. Дорогої до естетичних традицій української культури: «Первісні смислові значення народної педагогіки у справі естетичного виховання мають історичну тяглість» (Дорога, 1999, с. 22-23). І на сьогодні давні традиції естетичного виховання українського народу відтворюються у сім'ї, дошкільних виховних установах, початковій школі (Гулей, Харченко, 2018; Гулей, Москаленко, 2019).

Як підкреслює Л. Стеценко, візуальна культура створює для сучасної людини складну знакову структуру, мову почуттів, систему образів, які впорядковують її щоденну комунікацію, визначають орієнтири її фізичного та духовного життя. Безперечно, нові умови і обставини життя не лише впливають, але активно формують духовний та чуттєво-інтелектуальний досвід людини, який складається з її духовних запитів (Стеценко, 2013, с. 55). Таким чином, існує нагальна потреба глибокого вивчення процесів, які відбуваються в суспільстві, з метою врахування їх особливостей у побудові актуальних освітньо-виховних моделей, що відповідатимуть запитам часу.

Свого часу шляхами вирішення досліджуваної нами проблеми опікувалися класики педагогічної думки. Особливого розгляду естетичне виховання набуває в дослідженнях українського та російського педагога К.Д. Ушинського (1824-1871). Педагог акцентує особливу увагу на основних, з його точки зору, засобах естетичного виховання: природа, праця, зміст шкільної освіти, мистецтво. До навчальних планів народних шкіл К.Д. Ушинський пропонував включити предмети естетичного циклу: малювання, музику, співи. Разом із тим, він порушував питання про необхідність художньої освіти вчителів і вихователів (Ушинський, 1983; 1954; 1950). Зазначимо, що проблеми естетичного виховання дітей та молоді були предметом особливої уваги української педагогіки ХХ століття. Свідченням цього є педагогічні теорії та практична діяльність видатних педагогів (В. Верховинця, А. Макаренка, С. Миропольського, В. Сухомлинського та інших), які запроваджували інноваційні підходи до естетичного виховання. Так, В.О. Сухомлинський стверджував, що відкриваючи красу навколо себе, пишаючись, дивуючись, маленька дитина починає бачити свою людську красу, ніби вона в цей час дивиться у дзеркало. На думку педагога, чим раніше дитина відчує красу і чим тонше замилується нею, тим вище буде її відчуття власної гідності.

Водночас В.О. Сухомлинський підкреслював, що: «У світі є не тільки потрібне, корисне, але і красиве. З того часу, як людина стала людиною, з того моменту, коли вона задивилася на пелюстки квітки і вечірню зорю, вона почала вдивлятися в саму себе. Людина осягла красу. Краса – глибоко людське. Вона існує незалежно від нашої свідомості і волі, але вона відкривається людиною, досягається нею, живе в її душі, – не було б нашої свідомості – не було б і краси. Свідомість людини не тільки відображає об'єктивний світ, але і створює його» (Сухомлинський, 1977, с. 229). Одним із засобів естетичного виховання, як переконував видатний педагог-новатор, був «Куточок краси». Навесні, перед тим як діти повинні були закінчити перший клас, вони почали створювати місце, де були квіти, плодючі дерева. Тобто, «Куточком краси» називали місце, де б природна краса могла збагатитися людською працею. Учні це робили зі спрямуванням в майбутнє: вони думали про те, що кількість рослин буде збільшуватися з кожним роком. Саме там вони мріяли працювати й відпочивати, спостерігати за змінами природи під час зміни пір року. В.О. Сухомлинський був переконаний у тому, що: «Праця в ім'я створення краси облагороджує юні серця, запобігає байдужості. Створюючи красу землі, діти стають кращими, чистішими, красивішими» (Сухомлинський, 1977, с. 298). Також В.О. Сухомлинський вважав, що саме у поєднанні з радістю творіння добра для людей криється пізнання себе через пізнання красивого навколо себе – у квітці і в журавлиному ключі, у відтінку знайденому на березі річці камінця, у розливі ранкової зорі, в найтоншому звучанні слова, в прекрасному людському вчинкові. Зі слів педагога: «...У цьому поєднанні криється настільки могутня сила виховання, що ви, вихователі, накопичуєте по істинному чарівну здатність перевертати душу, випрямляти її, якщо вона зігнулась під натиском горя, нещастя, біди...» (Сухомлинський, 1975, с. 56).

У контексті нашого дослідження особливо цікаві погляди А.С. Макаренка на естетичне виховання молоді, оскільки формування у вихованців розуміння прекрасного було предметом пильної уваги видатного педагога ХХ століття – А.С. Макаренка. На особливу увагу заслуговують його художні твори: «Педагогічна поема», «Прапори на баштах», «Марш 30-го року», на сторінках яких педагог неодноразово вказував на те, що вітчизняна педагогіка неможлива без естетичного розвитку вихованців. Як зазначають дослідники творчої спадщини, епістолярію, виступів, художньо-педагогічних творів А.С. Макаренка, концептуальний і змістовний аналіз спадщини педагога дозволяє виокремити принципи, форми і методи його виховання засобами

мистецтва, у тому числі музичного й образотворчого. Низка дослідників зосереджує велику увагу на порушеному аспекті. До прикладу, Н.В.Тарасов вважає: «Для того, щоб краще зрозуміти витoki гуманістичної творчості А.С.Макаренка, виокремивши чинники, що вплинули на становлення його теоретичних ідей, естетичного світогляду та естетичної культури, необхідно проаналізувати соціально-педагогічні умови та дослідити духовно-культурний контекст формування цієї неординарної особистості» (Тарасов, 1960, с. 62).

Доцільно вказати, що Антон Семенович Макаренко був активним пропагандистом мистецтва, організатором художнього виховання в дитячому колективі, володів здібностями і знаннями щодо різновидів мистецтва, добре знав і любив живопис, високо цінував старовинну архітектуру. Високо цінував творчість Іллі Рєпіна, Валентина Серова, Ісаака Левітана, сам гарно малював. Таким чином, залучення до художньої творчості своїх вихованців займало важливе місце в педагогічній діяльності Антона Семеновича.

А. С. Макаренко намагався естетично розвивати своїх вихованців засобами різних за видом мистецтв. Як учасник і режисер самодіяльного театру, він оволодів технікою театрального мистецтва, був майстром художнього слова. Здібності читця постійно використовував у педагогічній роботі, зокрема в умовах клубної діяльності своїх закладів. Так, у методичному плані клубної роботи комуні імені Ф.Е. Дзержинського А.С. Макаренко писав: «Вихователь, який використовує форму роботи (гурток або групу), відповідає за досягнення мети гуртком». І далі: «Якщо ви вишиваєте килимок, то ліпше вишити хоч трошки краще, хоч би для цього вимагалось у двадцять п'ять разів більше праці». Те ж саме щодо вистави, концерту тощо. Ніколи не забувайте аксіоми: «Прагнення до краси міцно закладено природою в кожній людині, є найкращим важелем, яким можна повернути людину до культури... Краса – найпотужніший магніт, і приваблює не тільки гарне обличчя або постать людини, але й гарний вчинок, гарна вистава, гарний концерт, вишивка... Цього не слід забувати, краще поставити один гарний концерт, ніж вісімнадцять таких, що відштовхують» (Макаренко, 1973, с. 145). Показовою є організована А.С. Макаренкою робота з культурного обслуговування населення сусідніх сіл. У комуні було багато гуртків, клубів, провідним був гурток образотворчого мистецтва, у якому нараховувалося 120 осіб. Малювали і писали в комуні дуже багато, наприклад, до свята 1 Травня одного разу було написано лозунгів загальною

довжиною в три кілометри чотириста метрів, і зробили це 11 вихованців за одну ніч (Макаренко, 1973).

У ході наукового пошуку встановлено, що починаючи від 70-х рр. ХХ століття проблема естетичного виховання дітей та молоді опинилася в центрі наукового вивчення. Натомість упродовж 80-х рр. ХХ століття зміст естетичного виховання значно звужується, зводиться до художнього виховання. Наразі, саме у цей період відбувається значне накопичення досвіду з різних підходів до теоретичної розробки проблем естетичного виховання дітей та молоді, що зумовило появу в українській педагогіці різних наукових підходів до вивчення естетичного виховання. Слід зазначити, що наприкінці 80-х рр. ХХ століття проблемі естетичного виховання школярів та студентів засобами мистецтва опубліковано низку монографій та навчально-методичних праць, серії статей у наукових журналах республіканського значення, які стали серйозним теоретичним підґрунтям подальшого розвитку теорії і практики естетичного виховання (Л. Артемова, В. Бутенко, Н. Волошина, Л. Коваль, Л. Масол, С. Мельничук, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Семашко, Г. Шевченко та інших). Таким чином, завдяки активній діяльності педагогів-новаторів започатковано новий напрям в естетичній науці, присвячений вивченню проблематики взаємодії мистецтв у естетичному, загальнокультурному та духовному розвитку особистості. Відтепер естетичне виховання почало розглядатися як складний процес «опредметнення» вихованцем естетичних цінностей через сприймання та естетичного ставлення до них. На думку Г. Шевченка такі підходи до естетичного виховання школярів повинні сприяти активізації творчої художньо-естетичної діяльності суб'єкта (Г. Шевченко). Означений підхід акцентує увагу на механізмі роботи особистісно-індивідуальної естетичної свідомості, адже специфіка естетичного виховання полягає у його спрямованості на почуття та духовний світ особистості. Одночасно такий підхід покликаний поєднати художньо-естетичне виховання з процесом формування у вихованця здатності до правильного сприйняття прекрасного в навколишній дійсності та з умінням перетворювати навколишній світ за законами краси (Гулей, Гавриленко, 2019).

Науковець Л. Масол окреслила визначення художньо-естетичного виховання, яке розглянула з об'єктивної та суб'єктивної точок зору:

- художньо-естетичне виховання в широкому значенні – це формування естетичних якостей особистості через залучення її до цінностей мистецтва, світової та української культури;

- художньо-естетичне виховання у вузькому значенні полягає у забезпеченні спеціально організованих умов для збагачення духовного світу особистості засобами мистецтва, формування у неї естетичної культури, світоглядних уявлень, ціннісних художніх орієнтацій у соціокультурному просторі (Масол, 2002, с. 14-15).

Предметом нашої дослідницької уваги є також проблема естетичного виховання, яке значно загострилося у сучасну інформаційну добу, коли молода людина опинилася в епіцентрі нескінченних інформаційних потоків, за якими неможливо встигнути. Реалії сучасного перенасиченого простору призводять до формування у дітей та молоді нового, так званого «кліпового» типу мислення, що вимагає нових педагогічних підходів до роботи з дітьми в умовах сьогодення. Проблеми естетичного виховання молоді в умовах глобалізації та інформаційної революції досліджує Т. Андрущенко, наголошуючи, що здатність до естетичного сприйняття навколишнього світу, як і здатність до активної творчої діяльності «сама по собі в людині не виникає, вона свідомо формується культурою, зокрема, через освітянські технології» (Андрущенко, Грицаєнко, Дорога та ін., 2015, с. 242).

До визначеної проблематики звертається багато науковців, педагогів-практиків у всіх регіонах України, що сприяє розвитку дослідження проблем теорії і практики естетичного виховання у провідних закладах вищої педагогічної освіти (Андрущенко, Грицаєнко, Дорога, та ін. 2015; Методичні рекомендації до програми виховання і навчання дітей, 2016; Гулей, Харченко, 2018; Никифоров, 2020; Voichenko, Nykyforov, Hulei, 2020a; 2020b) та багато інших вітчизняних дослідників. Важливо наголосити на тому, що для забезпечення ефективного функціонування системи шкільної освіти, естетичне виховання має повноцінно існувати як у шкільній освіті, так і в позашкільній роботі. Таким чином, у випадку відриву естетичного виховання від позаурочної та позашкільної виховної роботи, система шкільної освіти не в змозі повною мірою реалізувати необхідний комплекс культуротворчих завдань.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, з аналізу літературних джерел щодо світоглядного аспекту естетичного виховання особистості в українській педагогіці виявлено, що педагогіки-класики, радянські теоретики і практики вітчизняної педагогічної думки, сучасні науковці одним із пріоритетних і найбільш ефективних форм естетичного виховання дітей та молоді вважали мистецтво, що покликане сприяти загальнокультурному та духовному розвитку особистості.

До подальших досліджень авторами віднесено обґрунтування психолого-педагогічних умов формування естетичної культури особистості засобами образотворчості.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко, Т., Грицаєнко, П., Дорога, А. та ін. (2015). *Естетична освіта педагога: [колективна монографія]* / Т.І. Андрущенко (ред.). Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. (Andrushchenko, T., Gritsayenko, P., Doroga, A. and others. (2015). *Aesthetic education of a teacher: [collective monograph]* / T.I. Andrushchenko (ed.). Kyiv: Publishing House of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov.).
- Андрущенко, Т. (2011). Проблема виховання естетичного в українському культурному дискурсі в період глобалізації та інформаційної революції / *Проблема естетичного в культурі: матеріали до спецкурсу* (сс. 219-245). Київ: Університет «Україна». (Andrushchenko, T. (2011). The problem of aesthetic education in the Ukrainian cultural discourse in the period of globalization and information revolution / *The problem of aesthetic in culture: materials for a special course* (pp. 219-245). Kyiv: University «Ukraine»).
- Артемов, Е., Чинаєва, О. (1986). Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания. *Вопросы философии*. Москва: Педагогика. (Artemov, E., Chinaeva, O. (1986). Some theoretical and practical problems of aesthetic education. *Questions of philosophy*. Moscow: Pedagogy).
- Воропай, О. (1958). Звичай нашого народу: етнографічний нарис: у 2 тт. Т. 2. Мюнхен: Українське видавництво. (Voropay, O. (1958). Customs of our people: ethnographic essay: in 2 vols. Vol. 2. Munich: Ukrainian Publishing House).
- Гончаров, И. (1986). Эстетическое воспитание школьников средствами искусства и действительности. Москва: Педагогика. (Goncharov, I. (1986). Aesthetic education of schoolchildren by means of art and reality. Moscow: Pedagogy).
- Грушевський, М. (2006). Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь. (Hrushevsky, M. (2006). The child in the customs and beliefs of the Ukrainian people. Kyiv: Lybid).
- Гулей, О., Гавриленко, А. (2019). Етнографічні джерела про давні уявлення щодо естетичного виховання. *Мистецькі пошуки, 1 (10)*, 21-24. (Guley, O., Gavrilenko, A. (2019). Ethnographic sources on ancient ideas about aesthetic education. *Artistic Quests, 1 (10)*, 21-24).
- Гулей, О., Москаленко, Л. (2019). Сутність естетичного виховання учнів засобами образотворчого мистецтва. *Мистецькі пошуки, 1 (10)*, 44-48. (Guley, O., Moskalenko, L. (2019). The essence of aesthetic education of students by means of fine arts. *Artistic Quests, 1 (10)*, 44-48).
- Гулей, О., Харченко, А. (2018). До питання про естетичне виховання школярів на уроках образотворчого мистецтва. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін, 1 (6)*, 146-149. (Guley, O., Kharchenko, A. (2018). On the question of aesthetic education of schoolchildren in the lessons of fine arts. *Theory and methods of teaching social sciences, 1 (6)*, 146-149).
- Дорога, А. (1999). Естетичні виміри традицій української культури. Київ: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. (Road, A. (1999). Aesthetic dimensions of the traditions of Ukrainian culture. Kyiv: Publishing House of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov).

- Естетичне виховання шкільної молоді (1981) / Б.Т. Лихачов, Г.А. Залмон (ред.). Москва: Педагогіка. (Aesthetic education of school youth (1981) / B.T. Likhachev, G.A. Zalmon (ed.). Moscow: Pedagogy).
- Макаренко, А.С. (1973). Педагогічна поема. Київ: Радянська школа. (Makarenko, A.S. (1973). Pedagogical poem. Kyiv: Soviet School).
- Масол, Л. (2002). Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України. *Шкільний світ*, 1, 1-16. (Masol, L. (2002). The concept of artistic and aesthetic education of students in secondary schools of Ukraine. *School World*, 1, 1-16).
- Методичні рекомендації до програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» (2016) / В.О. Огнев'юк (науковий керівник проекту), Г. В. Беленька (ред.). Київ: Київський університет імені Б.Грінченка. (Methodical recommendations for the program of education and training of children from two to seven years «Child» (2016) / V.O. Ognevuyuk (scientific supervisor of the project), G.V. Belenka (ed.). Kyiv: Kyiv University named after B. Hrinchenko).
- Никифоров, А. (2020). Сімейне виховання у змісті позаінституційних форм навчання декоративного мистецтва у підросійській Україні XIX – початку XX століття. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 73 (2), 32-35. (Nykyforov, A. (2020). Family education in the content of non-institutional forms of teaching decorative arts in sub-Russian Ukraine of the XIX - early XX centuries. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 73 (2), 32-35).
- Стеценко, Л. (2013). Сучасна українська естетика: до визначення тенденцій розвитку. *Гуманітарний часопис*, 2, 55-62. (Stetsenko, L. (2013). Contemporary Ukrainian aesthetics: to determine development trends. *Humanities Journal*, 2, 55-62).
- Сухомлинський, В.О. (1975). Як виховати справжню людину (Поради вихователям). Київ: Радянська школа. (Sukhomlinsky, V.O. (1975). How to raise a real person (Tips for educators). Kyiv: Soviet School).
- Сухомлинський, В.О. (1977). Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський: вибрані твори: в 5-ти тт. Т. 2. Київ: Радянська школа. (Sukhomlinsky, VO (1977). I give my heart to children / V.O. Sukhomlinsky: selected works: in 5 volumes. Vol. 2. Kyiv: Soviet school).
- Тарасов, В. (1960). В Полтавском учительском институте. *Воспоминания о Макаренко: сборник научных материалов*, 61-62. (Tarasov, V. (1960). At the Poltava Teachers' Training Institute. *Memoirs of Makarenko: a collection of scientific materials*, 61-62).
- Ушинський, К.Д. (1983). Вибрані педагогічні твори: у 2 тт. Т. 2.: Про народність в громадському вихованні. Київ: Радянська школа. (Ushinsky, K.D. (1983). Selected pedagogical works: in 2 vols. Vol. 2: On nationality in public education. Kyiv: Soviet School).
- Ушинський, К.Д. (1950). Педагогічна антропологія. Москва: Академія педагогічних наук РРФСР. (Ushinsky, K.D. (1950). Pedagogical anthropology. Moscow: Academy of Pedagogical Sciences of the RSFSR).
- Ушинський, К.Д. (1954). К.Д. Ушинський: твори: в 6 тт. Т. 2. Київ: Радянська школа. (Ushinsky, K.D. (1954). K.D. Ushinsky: works: in 6 volumes. Vol. 2. Kyiv: Soviet school).

- Шевченко, Г. (1985). Естетичне виховання в школі. Київ: Радянська школа. (Shevchenko, G. (1985). Aesthetic education at school. Kyiv: Soviet School).
- Boichenko, M., Nykyforov, A., Hulei, O. (2020a). General Trends in Art Education Development in the Territory of Ukraine As Part of the Russian Empire in the Second Half of the 19th and Early 20th Centuries. *Journal of History Culture and Art Research*, 1 (9), 235-334.
- Boichenko, M., Nykyforov, A., Hulei, O. (2020b). Genesis of the Idea of Using Folk Arts and Crafts Elements in Teaching and Upbringing in Classical Ukrainian and Western European Pedagogical Thought. *Journal of History Culture and Art Research*, 9 (2), 123-132.

SUMMARY

Boichenko Maryna, Nykyforov Andrii, Hulei Olha. Worldview aspect of aesthetic upbringing of the personality in Ukrainian pedagogy.

The purpose of the article is to single out and characterize the worldview aspect of aesthetic upbringing of the personality in domestic pedagogy. Much attention is paid by the authors to the evolution of Ukrainian pedagogical thought in the study of the interaction of the arts in the aesthetic, cultural and spiritual development of the individual. It is noted that the problems of aesthetic education of youth were the subject of special attention of Ukrainian pedagogy of the XX century. Interesting approaches to aesthetic upbringing in pedagogical theories and practice of the outstanding teachers A. Makarenko, S. Myropolsky, V. Sukhomlynsky, K. Ushinsky and others are characterized.

The article reveals the beginning of a new direction in aesthetic science of the late twentieth century, devoted to the study of the interaction of the arts in the aesthetic, cultural and spiritual development of the individual.

The worldview positions of modern domestic theorists and teachers-practitioners on the aesthetic upbringing of children and youth are specified. It is stated that among many ways of aesthetic education, art remains one of the most popular and effective forms of aesthetic upbringing. The essence of artistic and aesthetic upbringing is clarified:

- in a broad sense – it is the formation of aesthetic qualities of the individual through his involvement in the values of art, world and Ukrainian culture;*
- in the narrow sense – it is to provide specially organized conditions for the enrichment of the spiritual world of the individual by means of art, the formation of his aesthetic culture, worldview, values of artistic orientations in the socio-cultural space.*

It has been shown that among the most important areas of aesthetic upbringing modern domestic scientists distinguish: mastering aesthetic knowledge in the study of subjects, organization of electives, aesthetic upbringing in the extracurricular activities, aesthetic upbringing under the influence of family, motivating students to aesthetics.

Key words: *traditions of aesthetic education of the Ukrainian people, spiritual and practical development of reality, general cultural development of personality.*